

การจัดการป่าจากของประชาชนในเขตลุ่มน้ำบางปะกง: กรณีศึกษา
ตำบลสนามจันทร์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา

ธัญญา ต้นทูลวาณิช

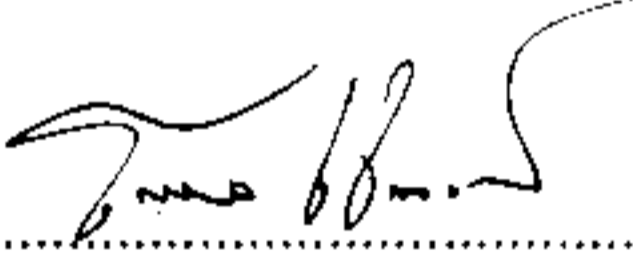
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม)
สำนักพัฒนาระบบจัดการศึกษา
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

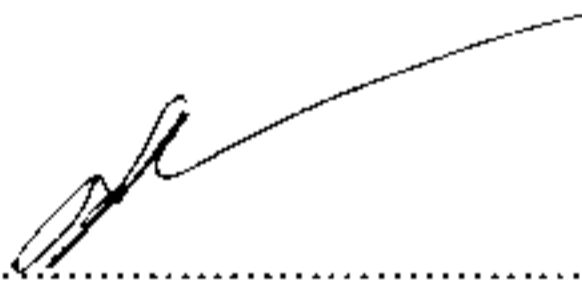
พ.ศ. 2547

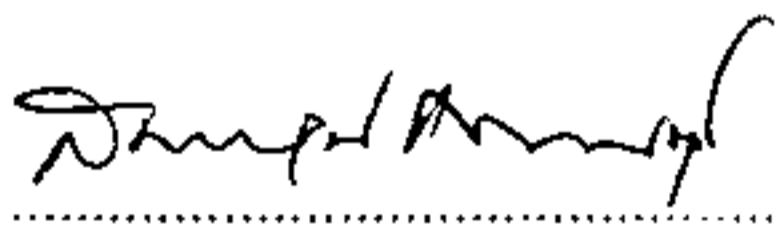
การจัดการป่าจากของประชาชนในเขตลุ่มน้ำบางปะกง: กรณีศึกษา
ตำบลสนามจันทร์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา
ธัญญา ต้นทุลวาณิช
สำนักพัฒนาบัณฑิตศึกษา

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม)

อาจารย์..... ..... ประธานกรรมการ
(ดร. จินตนา อมรสงวนสิน)

อาจารย์..... ..... กรรมการ
(ดร. โกมล แพรกทอง)

อาจารย์..... ..... กรรมการ
(สมศักดิ์ พิริโยธา)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์..... ..... ผู้อำนวยการ
(ดร. สมพจน์ กรรณนุช)

วันที่ 30 เดือน กันยายน พ.ศ. 2547

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์	:	การจัดการป่าจากของประชาชนในเขตลุ่มน้ำบางปะกง: กรณีศึกษา ตำบลสนามจันทร์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา
ชื่อผู้เขียน	:	นางสาวธัญญา ตันทุลวณิช
ชื่อปริญญา	:	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม)
ปีการศึกษา	:	2547

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การใช้ประโยชน์ที่ดิน รูปแบบการจัดการป่าจาก และความรู้และความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการป่าจากตลอดจนศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการจัดการป่าจาก กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ ประชาชนในท้องถิ่นที่มีบ้านเรือนอยู่ริมแม่น้ำบางปะกงในเขตตำบลสนามจันทร์ทั้งหมด จำนวน 55 หลังคาเรือน ประชาชนที่ใช้ประโยชน์จากป่าจาก ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลสนามจันทร์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก นำข้อมูลที่ได้มาประมวลเพื่ออธิบายการจัดการป่าจากอย่างยั่งยืนภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ กายภาพ และการบริหารราชการ

ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนในพื้นที่มีการจัดการและการใช้ประโยชน์ป่าจาก ซึ่งมี 2 ลักษณะคือ การจัดการป่าจากในพื้นที่กรรมสิทธิ์ของประชาชน และการจัดการป่าจากในที่ดินสาธารณประโยชน์ โดยอยู่บนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นและทุนทางสังคมที่มีอยู่ แต่มีแนวโน้มไม่ยั่งยืนทั้งนี้เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงในด้านสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ กายภาพ และการบริหารราชการ กล่าวคือ มีการเปลี่ยนจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากทำนาเป็นนาุ้งที่ให้ผลตอบแทนทางด้านเศรษฐกิจที่ดีกว่า อย่างไรก็ตาม ประชา

(4)

ชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจอย่างดีในเรื่องการใช้ประโยชน์จากป่าจาก และมีความเห็นว่าการจัดการป่าจากได้รับผลกระทบจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ยังพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่มีบทบาทในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นตามที่รัฐได้กระจายอำนาจให้ ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลควรเป็นหน่วยงานที่เข้ามาดูแลจัดการป่าจากในพื้นที่ โดยควรมีการกำหนดแผนงานและดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ตามการปฏิรูประบบราชการ

ABSTRACT

Title of Thesis : Sustainable Nypa Forest Management of Local People in Bangpakong Basin: A Case Study of Tambon Sanamchan, Banpho District, Chachoengsao Province

Author : Miss Thananya Tantulavanich

Degree : Master of Science (Environmental Management)

Year : 2004

This study was conducted in Tambon Sanamchan, Banpho District, Chachoengsao Province. Its objectives were to study social, cultural and economic conditions, land utilization, Nypa forest management, people's knowledge and opinion toward Nypa forest management of local people, as well as the role of Tambon Administration Organization and related government sectors in supporting Nypa Forest management. The sample group of this research were fifty five households of local people living along Bangpakong River, people utilizing Nypa Frutican, village leaders, officers of Sanamchan Tambon Administration Organization and related local authorities. The structured schedule interview and in depth interview were used as tool for data collection. Data collected were qualitatively and quantitatively analyzed to conceptually explain the sustainability of Nypa forest management in the context of the change in socio cultural, economic, physical and bureaucratic administration conditions.

Based on the result of this study, it was found that Nypa forest had been managed and utilized in terms of private land ownership and common properties. The management had been practiced on the basis of the prevailing traditional knowledge and local social capital. However, Nypa forest management seemed to be

(6)

unsustainable due to the change in socio - cultural, economic, physical and bureaucratic administration conditions. The social structure was mostly changed from rural to urban society. Land utilization was dramatically from paddy fields to shrimp farms which gave high economic return. However most local people had well knowledge on Nypa utilization. They moderately agreed that the changing social and economic conditions had affected Nypa forest management. In additional, the TAO, the local administrative level, which was decentralized to take action in natural resource management, had not performed this role, yet. Local people agreed that TAO should seriously play their role in Nypa forest management by making plan and implementing with other related local authorities originated by bureaucratic reformation.

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การจัดการป่าจากของประชาชนในเขตลุ่มน้ำบางปะกง: กรณีศึกษา ตำบลสนามจันทร์ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา สามารถสำเร็จลุล่วงได้ด้วย กำลังใจและความช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย ดังนี้

ขอขอบพระคุณ ดร.จินตนา อมรสงวนสิน ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ซึ่งให้ คำปรึกษาในการทำวิทยานิพนธ์ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสมบูรณ์ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณ ดร.โกมล แพรกทอง และอาจารย์สมศักดิ์ พิริยโยธา กรรมการที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ความรู้ และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีคุณค่า มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ด้วยความเอาใจใส่ ตลอดมา ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่อำนวยความสะดวกในด้านเอกสารและข้อมูลต่าง ๆ จนสำเร็จการศึกษา

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ส่วนบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนที่ 1 เจ้าหน้าที่สำนักงาน การขนส่งทางน้ำที่ 6 เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลสนามจันทร์ ผู้ใหญ่บ้านตลอดจน ประชาชนในตำบลสนามจันทร์ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ “เพื่อน” ซึ่งเป็นร่างกายและแรงใจที่สำคัญในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ คุณ สุภัตรา ขุนศรี ขอขอบคุณเพื่อน 6/13 รุ่น 103 ทุกคน เพื่อนกลุ่ม SEVEN และนางสาวจุฬาวดี จันทร์เทวลิขิต ที่เสียสละเวลาอันมีค่ามาช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่โดยไม่ว่า หนทางจะยากลำบากเพียงใด และขอขอบคุณเพื่อนการจัดการสิ่งแวดล้อมรุ่น 7 ทุกคนที่เป็น กำลังใจให้ตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่ออัญญา - คุณแม่บุญถวิล ต้นทุลวณิช และคุณอาศิริเทพ - คุณ อาสุณีย์ สุขโขใจ ผู้ที่ให้การเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และเป็นกำลังใจสำคัญที่ช่วยผลักดันให้ วิทยานิพนธ์นี้เสร็จสมบูรณ์

ธัญญา ต้นทุลวณิช

กันยายน 2547